

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Πρόληψη αντί κυρώσεων

Ουσιαστικές προϋποθέσεις του αποτελεσματικού ελέγχου

Επιστημονικές προδιαγραφές περιβαλλοντικών μελετών

Αδράνεια και παρακώλυση του ελέγχου

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκά

Πρόγραμμα «Εξοικονόμηση κατ' οίκον»

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΓΗΣ: Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΙΑΛΟΥ

Ακόμη και στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, η περιβαλλοντική προστασία συγκαταλέγεται στις υποχρεώσεις ενός ευνομούμενου κράτους. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η «πράσινη» ρητορική κυριάρχησε σε επιχειρηματικές προσκλήσεις (φωτοβολταϊκά, πρόγραμμα «Εξοικονόμηση κατ' οίκον»), που όμως είχαν άδοξο τέλος ή απλώς παρέκκλιναν από τους αρχικούς στόχους. Ταυτόχρονα, όμως, ορισμένες οικονομικές επιλογές οδηγούσαν στην εμφάνιση του νέου νέφους πάνω από την πρωτεύουσα. Καθώς η κρίση συνεχίζει να πλήττει τομείς που διαπλέκονται αναπόφευκτα με το περιβάλλον, η περιβαλλοντική πολιτική κινδυνεύει να καταστεί άνευ ουσίας, καθώς η Πολιτεία, ακόμη και αν τυχόν το επιθυμεί, αδυνατεί να συγκρατήσει, να συνθέσει και εντέλει να ιεραρχήσει προτεραιότητες και τομείς δράσης.

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο περιβαλλοντικός έλεγχος, το κύριο εργαλείο της περιβαλλοντικής προστασίας, ταλαντεύεται μεταξύ προθέσεων και πραγματικότητας. Οι υπηρεσίες που φέρουν το κύριο βάρος της αρμοδιότητας αυτής –συνήθως τα Τμήματα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας των κατά τόπους Περιφερειακών Ενοτήτων μετά τον Ν. 3852/2010– χρειάζονται διεπιστημονική ενίσχυση και πόρους προκειμένου να ανταποκριθούν στο πολυσύνθετο έργο τους. Ένας αξιόπιστος περιβαλλοντικός έλεγχος προϋποθέτει πλήρη κάλυψη των απαιτήσεων τεχνογνωσίας αλλά και καθιέρωση ενός εθνικού πρωτοκόλλου δειγματοληψιών και αναλύσεων, μέσω δικτύου διαπιστευμένων εργαστηρίων

με σύγχρονες υποδομές. Το φαινόμενο της ελλιπούς στελέχωσης των υπηρεσιών ελέγχου έχει ως αναπόφευκτο αποτέλεσμα την πλημμελή κάλυψη των ελεγκτικών υποχρεώσεων, καθώς η ποιικιλία των ελεγχόμενων επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων προϋποθέτει ευρύ φάσμα ελεγκτικών ειδικοτήτων. Ενδεικτικά αναφέρονται δραστηριότητες όπως εξόρυξη αδρανών υλικών ή μεταλλευμάτων, χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, ελαιουργεία ή πτηνοκτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, πρατήρια υγρών καυσίμων, σιδηρουργεία, επαγγελματικά εργαστήρια, αλλά και έλεγχος της ρύπανσης ρεμάτων ή ποταμών από ανεξέλεγκτη ρίψη βιομηχανικών αποβλήτων.

 Ο αναγκαίος εκσυγχρονισμός της διοίκησης στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας μπορεί να επέλθει, μεταξύ άλλων, με δημόσιες επενδύσεις μέσω της οργάνωσης ενός δικτύου διαπιστευμένων εργαστηρίων, σε επίπεδο κεντρικό ή περιφερειακό, που θα κάνει χρήση επιστημονικών αναλυτικών επιτευγμάτων και καινοτομιών, ενδεχομένως με αξιοποίηση κοινοτικών πόρων όπως το ΣΕΣ (νέο ΕΣΠΑ) ή η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Πρόληψη αντί κυρώσεων

Εξίσου αναγκαία είναι η καθιέρωση διαφάνειας και κοινής μεθοδολογίας στη διεξαγωγή συστηματικών ελέγχων ώστε να επιτευχθεί η αντικειμενικότητα στις εισηγήσεις των υπηρεσιών για επιβολή διοικητικών κυρώσεων.

 Ο χαρακτήρας των προστίμων οφείλει να είναι ανασταλτικός, δηλαδή να διέπεται από τη λογική της πρόληψης περιβαλλοντικών βλαβών και όχι της εξαγοράς τους. Η διοίκηση οφείλει να προλαμβάνει την περι-

βαλλοντική υποβάθμιση και όχι να την καθιστά εμμέσως αποδεκτή μέσω καταβολής χρηματικών προστίμων. Το καταστατικό πρόστιμο αποτελεί ομολογία αποτυχίας της ακολουθούμενης πολιτικής περιβαλλοντικής προστασίας.

Η θεώρηση αυτή συνάδει και με τη φιλοσοφία της ενσωματωμένης οδηγίας 2004/35/ΕΚ για την περιβαλλοντική ευθύνη, στην οποία δεν γίνεται καν λόγος για χρηματική αποζημίωση, αλλά το βάρος δίνεται στην επαναφορά του περιβάλλοντος στην προτεραιά κατάσταση.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ΧΥΤΑ Αλμωπίας (υπόθεση 139890/2011), με φορέα διαχείρισης τον Σύνδεσμο Καθαριότητας Αλμωπίας, που λειτουργεί από το 2002 με προβλήματα ήδη διαπιστωμένα από το 2007. Ο ΧΥΤΑ εξακολουθούσε να λειτουργεί ενώ είχαν λήξει τόσο η άδεια λειτουργίας του από το 2010 όσο και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων του από το 2009, μέχρι την έκδοση νέας απόφασης περιβαλλοντικών όρων το 2012, αλλά και την ψήφιση του Ν. 4014/2011, με τον οποίο όλες οι άδειες και εγκρίσεις για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων αντικαταστάθηκαν από την Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων. Επιπλέον, διαπιστώθηκαν περιστασιακές υπερβάσεις της συγκέντρωσης υδραργύρου στα υπόγεια ύδατα της περιοχής, πλην όμως δεν προσδιορίστηκε η προέλευσή τους, αν δηλαδή οφείλονται σε αίτια φυσικά (από τα πετρώματα της περιοχής) ή ανθρωπογενή (από τη ρύπανση). Ωστόσο, ο προσδιορισμός αυτός είναι αναλυτικά εφικτός (με εξειδικευμένες αναλύσεις ισοτόπων) αλλά και απαραίτητος για την εκτίμηση της κατάστασης και τη δίκαιη απόδοση ευθυνών, πολλώ μάλλον που η οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη

προϋποθέτει ποσοτικοποίηση της περιβαλλοντικής ζημίας. Με παρότρυνση του Συνηγόρου, συγκλήθηκε Κλιμάκιο Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος, το οποίο επιβεβαίωσε την πλημμελή λειτουργία του ΧΥΤΑ. Επίσης, διεξήχθησαν αυτοψίες και από το Τμήμα Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας, οι οποίες κατέληξαν σε εισήγηση για επιβολή προστίμου, το οποίο πράγματι επιβλήθηκε (64.000 ευρώ). Ο σχετικός φάκελος στάλθηκε στον εισαγγελέα, ενώ παραιτήθηκε ο πρόεδρος του ΔΣ του Συνδέσμου Καθαριότητας Αλμωπίας. Ο Συνήγορος ζήτησε την παύση της λειτουργίας του ΧΥΤΑ και τη λήψη κάθε δυνατού διοικητικού μέτρου, έστω και με την απαραίτητη αυτή καθυστέρηση, επισήμανε δε ότι η μακρά παράλειψη λήψης μέτρων αποτελεί υπέρβαση της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης (ΔΕΚ C-387/97, Επιτροπή κατά Ελλάδας). Η λειτουργία του ΧΥΤΑ Αλμωπίας έπαυσε εντέλει μόλις τον Ιούνιο του 2014, εφεξής δε τα απορρίμματα μεταφέρονται στον ΧΥΤΑ Έδεσσας.

Ουσιαστικές προϋποθέσεις του αποτελεσματικού ελέγχου

Περαιτέρω προϋπόθεση αξιόπιστου περιβαλλοντικού ελέγχου αποτελεί η εμπέδωση πνεύματος συνεργασίας μεταξύ των συναρμόδιων υπηρεσιών, όπως με πραγματοποίηση κοινών αυτοψιών προς διερεύνηση καταγγελιών (ΚΕΠΠΕ και Επιθεώρηση Μεταλλείων, Τμήματα Περιβάλλοντος/Υδροοικονομίας Περιφερειακών Ενοτήτων και Επιθεωρητές Περιβάλλοντος). Με τέτοιες συνεργασίες αφενός εξοικονομούνται πόροι, αφετέρου ανταλλάσσονται απόψεις και συντίθενται εμπειρίες επιστημόνων διαφορετικών ειδικοτήτων. Ο Συνήγορος έχει προτείνει

σε διάφορες περιπτώσεις τη διενέργεια κοινών αυτοψιών, κυρίως σε λατομεία και μεταλλεία, απευθύνοντας σχετικές εκκλήσεις στην Επιθεώρηση Μεταλλείων Νοτίου Ελλάδος και στα ΚΕΠΠΕ.

Κατά τη διερεύνηση αναφοράς (υπόθεση 150622/2012) για ελλιπή περιβαλλοντική αποκατάσταση μεταλλείων βωξίτη στη Φωκίδα, ενεργών και μη, ο Συνήγορος δεν κατέστη δυνατό να λάβει σαφείς απαντήσεις και δεσμεύσεις όσον αφορά την πρόβλεψη περιβαλλοντικής προστασίας, την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων της περιοχής, την πορεία της υποχρέωσης αποκατάστασης των εξοφλημένων τμημάτων και τέλος την εκκρεμότητα των μη αποκαταστημένων και ανενεργών μεταλλείων. Η Επιθεώρηση Μεταλλείων φαίνεται να επικεντρώνεται στις αρμοδιότητές της για την ασφάλεια των εργασιών και των εργαζομένων και την τήρηση τεχνικών υποχρεώσεων κατά την εξόρυξη του μεταλλεύματος. Σε συνδυασμό με την οικονομική συγκυρία και τους ελάχιστους πόρους και επιστημονες που διαθέτει η Επιθεώρηση, η άσκηση ουσιαστικού και εποικοδομητικού ελέγχου των εκμεταλλεύσεων δεν καθίσταται δυνατή. Τα χρηματικά πρόστιμα που επιβάλλονται στην εκμεταλλεύτρια εταιρεία είναι πολύ μικρά σε σχέση με το οικονομικό της μέγεθος και δεν καταφέρνουν να λειτουργήσουν ως μέσα συμμόρφωσης, με αποτέλεσμα τις συνήθεις πλέον υποτροπές «λειτουργίας κατά παράβαση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων». Η εκμετάλλευση άφησε περιοχές μη αποκαταστημένες, καταστρέφοντας αμετάκλητα το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Ο Συνήγορος επιδίωξε την ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση της διοίκησης και κυρίως των κεντρικών

υπηρεσιών του ΥΠΕΚΑ, προκειμένου να συνδράμουν τα αρμόδια τμήματα των Περιφερειακών Ενοτήτων την Επιθεώρηση Μεταλλείων και τους Επιθεωρητές Περιβάλλοντος. Ειδικότερα, πρότεινε να καταγραφούν οι εξοφλημένες περιοχές που χρήζουν αποκατάστασης, με ταυτόχρονη διερεύνηση πηγών χρηματοδότησης για την εκπόνηση μελετών αποκατάστασης, όπως κονδύλια ΣΕΣ (νέο ΕΣΠΑ) ή από την εταιρεία εκμετάλλευσης, εν είδει ανταποδοτικού οφέλους. Επίσης, επιχειρήθηκε η ανάδειξη των αντικειμενικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ελεγκτικές υπηρεσίες κατά την άσκηση του έργου τους (ελλιπής στελέχωση, οικονομική δυσπραγία, αρμοδιότητες διαφορετικής φύσης και επιστημονικών απαιτήσεων).

 Αν η Πολιτεία επιθυμεί να εκπληρώσει την αποστολή της για περιβαλλοντικό έλεγχο και προστασία, οφείλει να εγκύψει στα προβλήματα των υπηρεσιών και να τις στελεχώσει με επαρκές και εξειδικευμένο επιστημονικό δυναμικό, στο οποίο θα παρέχεται επίσης η απαραίτητη υποδομή. Στην αντίθετη περίπτωση οι αυτοψίες σε μεταλλευτικούς ή λατομικούς χώρους και εργοτάξια δεν θα είναι ουσιαστικές και αποτελεσματικές, η δε εκμεταλλεύτρια εταιρεία θα συνεχίσει να λειτουργεί με παρεκκλίσεις από τους περιβαλλοντικούς όρους, ελλιπή μέτρα ασφαλείας και σοβαρές επιπτώσεις στην προστασία του περιβάλλοντος.

Σε πολλές περιπτώσεις, όπως στις υπαίθριες εκμεταλλεύσεις ορυκτών πρώτων υλών και μεταλλευμάτων, ο στόχος της επαναφοράς στην προτεραια κατάσταση, που τίθεται από την οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη, είναι στην πραγματικότητα αδύνατο να επιτευχθεί. Η επαναφορά μίας γεωμορφής, μίας κλιτύς, ενός λόφου που καταστράφηκε επειδή

η εκμεταλλεύτρια εταιρεία προχώρησε κατά παράβαση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων σε εκμετάλλευση εκτός της παραχωρηθείσας έκτασης, δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί, όσοι πόροι κι αν διατεθούν. Σημειώνεται ότι η συνηθέστερη παράβαση που καταγράφεται από τους Επιθεωρητές Μεταλλείων είναι η μη οριοθέτηση του χώρου με μόνιμα και σταθερά ορόσημα, πλην όμως η καταγραφή της παράβασης αυτής δεν φαίνεται να αποτρέπει κανέναν εκμεταλλευτή.

Επιστημονικές προδιαγραφές περιβαλλοντικών μελετών

Ο Συνήγορος διαπιστώνει την ανάγκη να επαναπροσδιοριστούν οι προδιαγραφές των περιβαλλοντικών μελετών με στόχο την αντικειμενικότητα της αξιολόγησής τους, αλλά και την ασφάλεια που θα παρέχεται στην κοινωνία και στον επιχειρηματία επενδυτή όταν ένα αξιόπιστο σύστημα ελέγχου θα πιστοποιεί την εγκυρότητά τους. Οι τοπικές κοινωνίες αντιδρούν στη χωροθέτηση έργων υποδομής (ΧΥΤΑ, ανεμογεννήτριες) ή έργων εκμετάλλευσης ορυκτών πόρων και μεταλλευμάτων (μεταλλεία, λιγνιτωρυχεία) όταν δεν εμπιστεύονται τη διοίκηση.

 Όταν συντάσσονται εκθέσεις περιβαλλοντικού ελέγχου και διαπιστώνονται συγκεκριμένες παραβάσεις, είναι κρίσιμη η συμμετοχή επιστημόνων ειδικότητας αντίστοιχης προς κάθε παράβαση, με δεδομένη και τη φύση των έργων υποδομής που υποχρεωτικά εμπλέκουν διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους προκειμένου η επίσημη άποψη να είναι εντέλει ορθή και τεκμηριωμένη.

Η περίπτωση του έργου κατασκευής του ΧΥΤΥ Γραμματικού (υπόθεση

170862/2013) θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό παράδειγμα προκειμένου να τεθούν και να αναδειχθούν τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο περιβαλλοντικός έλεγχος. Οι υπάλληλοι είναι συχνά επιφορτισμένοι με την υποχρέωση να υποστηρίξουν την πληρότητα αρχικών εγκεκριμένων μελετών που δεν είχαν εκπονήσει οι ίδιοι ή την επιλογή μιας προαποφασισμένης χωροθέτησης. Η Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος, ήδη από το 2012, κατέγραψε σωρεία παραβάσεων σε έκθεσή της σχετικά με την τήρηση περιβαλλοντικών όρων για το έργο κατασκευής της Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Αποβλήτων Βορειοανατολικής Αττικής στη θέση «Μαύρο Βουνό» Γραμματικού. Παρά τις διορθωτικές ενέργειες στις οποίες προέβη η Περιφέρεια Αττικής με ανάθεση επιπρόσθετων τεχνικών και γεωλογικών μελετών προς διερεύνηση των αιτιάσεων της έκθεσης, η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος προχώρησε στην έκδοση Πράξης Βεβαίωσης Παράβασης την οποία και διαβίβασε στον εισαγγελέα. Ο Συνήγορος διαμεσολάβησε προκειμένου να υπάρξει απάντηση επί των αιτιάσεων της έκθεσης, καθώς τόσο η Περιφέρεια ως κύριος του έργου ΟΕΔΑ όσο και η ανάδοχος κοινοπραξία εγκαινιάζονται για πράξεις και παραλείψεις που αντιβαίνουν σε διατάξεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων και συνιστούν υποβάθμιση και ρύπανση του περιβάλλοντος. Ο Συνήγορος επισήμανε στην Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ την υποχρέωση για επανεξέταση της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας ελέγχου και για επανεκτίμηση της αναγκαιότητας τροποποίησής της. Από τη διερεύνηση της υπόθεσης διαπιστώθηκαν παραλείψεις κατά το στάδιο της μελέτης

και κατασκευής του έργου, ενώ αποδείχθηκε και η αναγκαιότητα σύνταξης συμπληρωματικών τεχνικών μελετών προς αντιμετώπιση των αιτιάσεων της έκθεσης των Επιθεωρητών Περιβάλλοντος. Η σιωπηρή αποδοχή των παραλείψεων δεν θα ήταν δυνατό να καθυστερήσει τους περιοίους, ενώ η αμηχανία και αντιφατικότητα της διοίκησης, όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο υλοποιείται ένα έργο τέτοιας σημασίας, δεν πείθει ότι αυτό μπορεί να ολοκληρωθεί παράλληλα με την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος.

Αδράνεια και παρακώλυση του ελέγχου

Λειτουργία εγκαταστάσεων χωρίς περιβαλλοντικό έλεγχο

Σε σειρά τομέων με εξαιρετική σοβαρότητα, όπως ιδίως η διαχείριση απορριμμάτων, είναι εμφανής η απουσία περιβαλλοντικού ελέγχου και η μακρόχρονη ανοχή καταστάσεων ανομίας. Εξακολουθούν να λειτουργούν ΧΑΔΑ χωρίς έλεγχο ή διασφάλιση προστασίας των φυσικών πόρων, ενώ πολλοί ΧΥΤΑ στην πραγματικότητα δεν δικαιολογούν αυτή την ονομασία τους. Λόγω αυτής της ανοχής υποβαθμίζονται ακόμη και τουριστικές περιοχές, όπως η Ερμιονίδα (υπόθεση 160808/2012), όπου ο υπερκορεσμός του δεματοποιητή έχει οδηγήσει στην κατ' ουσίαν λειτουργία του ΧΥΤΑ ως ΧΑΔΑ. Η καταδίκη της Ελλάδας από το ΔΕΚ τον Ιούλιο 2014 για τον ΧΥΤΑ Ζακύνθου έρχεται ως επιστέγασμα μιας παρελκυστικής πολιτικής, για την οποία ο Συνήγορος έχει πάρα πολλές φορές εκφράσει την ανησυχία του*.

Στον τομέα της επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων, χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της πλημμερούς λειτουργίας

των Έργων Επεξεργασίας και Διάθεσης Υγρών Αποβλήτων Κιμώλου (υπόθεση 167001/2013). Το έργο λειτουργούσε χωρίς περιβαλλοντικούς όρους, οι οποίοι είχαν εκδοθεί το 1994 με κατά καιρούς ανανεούμενη παράταση ισχύος, ενώ η τελευταία εξ αυτών είχε λήξει από το 2010. Ωστόσο, η διοίκηση, στηριζόμενη σε έγγραφο της Ειδικής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ, θεωρούσε ότι μέχρι την έκδοση της νέας Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων η παλαιά απόφαση διατηρούσε την ισχύ της. Επιπλέον, οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις δεν είχαν κατασκευαστεί σύμφωνα με την αρχική μελέτη και απαιτούνταν έργα αναβάθμισης στην επεξεργασία λυμάτων και παραγόμενης ιλύος. Παρά το γεγονός ότι είχε ξεκινήσει η υλοποίηση του υποθαλάσσιου αγωγού διάθεσης επεξεργασμένων λυμάτων, δεν είχε εκπονηθεί η μελέτη επιλογής της βέλτιστης όδευσης του αγωγού. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι ήταν εσφαλμένη η σιωπηρή παράταση ισχύος των περιβαλλοντικών όρων μετά τη λήξη τους και μάλιστα για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα από την έκδοση της αρχικής απόφασης, επικαλούμενος δε το άρθρο 9 Ν. 4014/2011 ζήτησε την εκπόνηση νέας συνολικής περιβαλλοντικής μελέτης. Ακολούθησε η εκπόνηση μελέτης διερεύνησης εναλλακτικών λύσεων για την όδευση του υποθαλάσσιων λυμάτων και νέα Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Η νέα ΑΕΠΟ εκδόθηκε μόλις τον Οκτώβριο του 2014 και αφορούσε το σύνολο του έργου*.

Παρακώλυση περιβαλλοντικού ελέγχου

Καινοφανή παράγοντα παρακώλυσης του περιβαλλοντικού ελέγχου αποτελεί η θέσπιση καταβολής παραβόλου για διερεύνηση αιτιήματος. Πολίτης προσέφυ-

γε στον Συνήγορο διαμαρτυρόμενος για την καταβολή παραβόλου 200 ευρώ που ζήτησε η Διεύθυνση Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας προκειμένου να γίνει δεκτό αίτημά του για ενημέρωση σχετικά με τη ρύπανση που προκαλείται από τη δραστηριότητα εργοστασίου γάλακτος, όμορο οικοπέδου ιδιοκτησίας του στο Νέο Ικόνιο Καρδίτσας (υπόθεση 188214/2014). Το παράβολο αυτό απαιτείται πλέον σε κάθε περίπτωση καταγγελίας για δραστηριότητα βιοτεχνίας ή βιομηχανίας, σύμφωνα με την ΥΑ «Καθορισμός παραβόλων του άρθρου 28 παράγρ. 4 Ν. 3982/2011 και καθορισμός αποζημίωσης των επιθεωρητών» του Δεκεμβρίου 2012.

 Ο Συνήγορος επισήμανε ότι η απαίτηση παραβόλου εμποδίζει τον πολίτη να ασκήσει το συνταγματικό δικαίωμα της αναφοράς, αλλά και το ειδικότερο δικαίωμά του στην περιβαλλοντική πληροφορία, όπως αυτό κατοχυρώνεται μέσα από τη Σύμβαση του Άρχου.

Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης προέκυψε ότι η συγκεκριμένη επιχείρηση φαίνεται να λειτουργεί εντός των ορίων του οικισμού από το 2010, χωρίς ανανέωση των περιβαλλοντικών όρων, με επέκταση της επεξεργασίας και σε χυμούς φρούτων και άνευ εγκεκριμένης άδειας διάθεσης αποβλήτων. Ο Συνήγορος ζήτησε από τις αρμόδιες υπηρεσίες τη διενέργεια ελέγχου για τη σύννομη λειτουργία και συμμόρφωση της επιχείρησης με την περιβαλλοντική νομοθεσία, καθώς και για τον υφιστάμενο τρόπο διάθεσης των αποβλήτων αυτής. Σύμφωνα με τις πρόσφατες απαντήσεις των αρμόδιων υπηρεσιών, η εγκατάσταση λειτουργεί σήμερα με τις πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις. Κατά τον διενεργηθέντα

έλεγχο διαπιστώθηκε υπέρβαση των επιπέδων θορύβου καθώς και παράβαση σχετικά με τη διάθεση λυμάτων, η οποία δεν είναι συμβατή με την εγκεκριμένη μελέτη και τους όρους της άδειας λειτουργίας. Η εταιρεία ενημέρωσε ότι θα ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, ενώ παράλληλα βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία επιβολής κυρώσεων και συμπληρωματικών ελέγχων από τη διοίκηση.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η συνάρθρωση της επιχειρηματικότητας με την προστασία του περιβάλλοντος προσκρούει συχνά σε ασυνέχειες πολιτικής αλλά και σε απροσδόκητα συστημικά προσκόμματα, τα οποία αποθαρρύνουν ακόμη και όσους επιχειρηματίες επιδιώκουν οικειοθελώς να προσαρμόσουν τη δραστηριότητά τους στις περιβαλλοντικές απαιτήσεις ή να συνεργαστούν με την Πολιτεία στο πλαίσιο προγραμμάτων με ενεργειακό ή άλλο περιβαλλοντικό όφελος.

Παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκά

Οι μηχανισμοί στήριξης που εφαρμόστηκαν για την προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) επέτρεψαν τη μεγάλη διείσδυση φωτοβολταϊκών συστημάτων με υψηλό κόστος για το υποστηρικτικό σύστημα, σε μία δύσκολη περίοδο για την ελληνική οικονομία. Έτσι, δημιουργήθηκε τεράστιο έλλειμμα στον Ειδικό Λογαριασμό χρηματοδότησης των ΑΠΕ, που σύντομα οδήγησε σε έλλειψη ρευστότητας και συνακόλουθα σε μεγάλες καθυστερήσεις στις πληρωμές των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας

από φωτοβολταϊκά. Ο Συνήγορος δέχτηκε πλήθος αναφορών από παραγωγούς ενέργειας σχετικά με την πολύμηνη καθυστέρηση πληρωμής τους από τον Λειτουργό Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας και γενικότερα με το οικονομικό αδιέξοδο στο οποίο βρίσκονταν, καθώς καλούνταν παράλληλα να καταβάλλουν αδιαλείπτως τον ΦΠΑ που αναλογεί στα τιμολόγια πώλησης ηλεκτρικού ρεύματος, να καλύπτουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις και να πληρώνουν την επιβολή της έκτακτης εισφοράς, ενώ δεν είχαν πληρωθεί από τον ΛΑΓΗΕ επί 7 και πλέον μήνες. Το ΥΠΕΚΑ, με έγγραφό του τον Ιούλιο του 2014, σε συνέχεια ερωτήματος του Συνηγόρου, ενημέρωσε αναλυτικά για τα αίτια του προβλήματος ρευστότητας και τις νομοθετικές πρωτοβουλίες που λαμβάνει κατά καιρούς με στόχο την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του υποστηρικτικού συστήματος των ΑΠΕ και τη μείωση του ελλείμματος έως το τέλος του 2014. Μέρος αυτών των πρωτοβουλιών αποτελεί το νέο καθεστώς τιμολόγησης της παραγόμενης ενέργειας από ΑΠΕ. Ωστόσο, για μία ακόμα φορά η Πολιτεία, με νομοθετικά μέτρα αναδρομικού χαρακτήρα, επιβάλλει μείωση των τιμών αποζημίωσης της παραγόμενης ενέργειας από φωτοβολταϊκά εγκατεστημένα επί εδάφους αλλά και σε στέγες, πλήττοντας οικονομικά τους παραγωγούς. Ως αντιστάθμισμα των απωλειών εσόδων που επιφέρουν οι παρεμβάσεις σε σχέση με τα αρχικά επιχειρηματικά σχέδια των παραγωγών ενέργειας, προβλέπεται υπό όρους η χρονική παράταση των συμβάσεων πώλησης και συμψηφισμού ηλεκτρικής ενέργειας κατά 7 έτη. Επίσης, μετά τη θέσπιση των νέων νομοθετικών μέτρων, η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας πρότεινε τη μεσοσταθμική αύξηση κατά 32% του Ειδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων Θερμοκηπίου

(πρώην τέλος ΑΠΕ), η οποία συνεπάγεται σημαντική οικονομική επιβάρυνση όλων των καταναλωτών μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ (υποθέσεις 176004, 176206/2013, 180959/2014).

Πρόγραμμα «Εξοικονόμηση κατ' οίκον»

Με αφορμή τη διερεύνηση αναφορών με αντικείμενο προβλήματα του προγράμματος «Εξοικονόμηση κατ' οίκον», ο Συνήγορος, απευθυνόμενος καταρχήν στο Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ) και το ΥΠΕΚΑ, ζήτησε να αιτιολογείται η απόρριψη του αιτήματος προέγκρισης δανείου από τις τράπεζες, ώστε να εξασφαλίζονται συνθήκες διαφάνειας στην εκτέλεση του προγράμματος και ίση αντιμετώπιση των ενδιαφερομένων που απευθύνονται σε διαφορετικές τράπεζες. Το ΕΤΕΑΝ απάντησε ότι τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν την πλήρη ευθύνη της διαδικασίας σύναψης εκταμίευσης και παρακολούθησης δανείων, σύμφωνα με τους εκάστοτε εσωτερικούς τους κανονισμούς και την πιστωτική τους πολιτική. Ωστόσο, το ΥΠΕΚΑ δεσμεύτηκε ότι θα συνεργαστεί με τις τράπεζες προκειμένου να εξεταστεί η δυνατότητα αιτιολόγησης των λόγων απόρριψης ενός αιτήματος προέγκρισης δανείου. Περαιτέρω, αν και βάσει των όρων του προγράμματος η εκταμίευση του δανείου έπρεπε να ολοκληρώνεται εντός χρονικού διαστήματος ενός μηνός από την ημερομηνία προσκόμισης των απαιτούμενων δικαιολογητικών, παρατηρήθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις στην καταβολή των χρημάτων. Επανερχόμενος στο θέμα για το οποίο είχε παρέμβει και παλαιότερα, ο Συνήγορος τόνισε ότι είναι απαραίτητος ο συντονισμός των εμπλεκόμενων φορέων στην εκταμίευση των χρημάτων, καθώς

και ο προγραμματισμός των ενεργειών τους προκειμένου να αποφευχθούν οι καθυστερήσεις, πρόταση που το ΥΠΕΚΑ δεσμεύτηκε ότι θα υλοποιήσει (υποθέσεις 169416/2013, 185196, 185299, 188721, 190931, 191372/2014).

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΓΗΣ: Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΙΑΛΟΥ

Κατά το 2014 ο Συνήγορος εστίασε το ενδιαφέρον του στο ζήτημα του αιγιαλού, και σε συνέχεια της περυσινής παρέμβασής του με την εκπόνηση της ειδικής έκθεσης «Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης»* απέστειλε στον Υπουργό Οικονομικών τις απόψεις του προκειμένου να συμβάλει στον δημόσιο διάλογο για το σχέδιο νόμου «Οριοθέτηση, διαχείριση και προστασία αιγιαλού και παραλίας»*. Ο Συνήγορος υποστήριξε με σαφήνεια και τεκμηρίωση ότι η συνταγματική κατοχύρωση του δημόσιου και κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού, της παραλίας, της όχθης και της παράκτιας ζώνης τίθενται εν αμφιβόλω, καθώς οι συζητούμενες ρυθμίσεις προσβάλλουν τη διασφάλιση της απρόσκοπτης πρόσβασης των πολιτών στον αιγιαλό, υποθηκεύουν την περιβαλλοντική αξία της παράκτιας ζώνης και εκθέτουν τη χώρα στη διεθνή κοινότητα.

Ο Συνήγορος έχει επισημάνει ότι οι δήμοι, ως αρμόδιες υπηρεσίες για την παραχώρηση χρήσης αιγιαλού σε ιδιώτες, εκτός από την τήρηση της νόμιμης διαδικασίας, οφείλουν να σταθμίζουν και την κατά περίπτωση παραχώρηση. Με τον τρόπο αυτό θα αποκλείονται από τη σχετική διαδικασία ιδιώτες οι οποίοι έχουν διαπιστωμένα παρανομήσει στο παρελθόν και δεν έχουν προβεί σε ενέργειες

για την αποκατάσταση της νομιμότητας. Διαφορετικά, δημιουργείται εύλογα η εντύπωση ότι δεν λαμβάνονται υπόψη οι τυχόν προγενέστερες διοικητικές αποφάσεις και κυρώσεις άλλων υπηρεσιών.

Επίσης, ο Συνήγορος έχει ζητήσει από όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες να λαμβάνουν άμεσα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να τηρούνται οι οριζόμενες, από τη σχετική ΥΑ, προδιαγραφές για τις επιτρεπόμενες χρήσεις, την προσβασιμότητα, τους περιορισμούς κατάληψης παραχωρηθείσας ζώνης αιγιαλού – παραλίας, καθώς και να προβαίνουν σε όλους τους νόμιμους ελέγχους μετά την έναρξη της περιόδου μίσθωσης του αιγιαλού, προκειμένου να αποφεύγονται τυχόν προβλήματα και να διαπιστώνονται άμεσα τυχόν παραβάσεις από τους μισθωτές.

 Κατόπιν αναφοράς για ύπαρξη αυθαίρετων κατασκευών καταστήματος υγειονομικού ενδιαφέροντος στον κοινόχρηστο χώρο του αιγιαλού στο Πευκοχώρι, διαπιστώθηκε ότι ο Δήμος Κασσάνδρας από το 2011 έως το 2013 εκμίσθωνε τμήμα αιγιαλού σε εστιατόρα, ο οποίος είχε προβεί σε σειρά παραβάσεων, ενώ σε βάρος του εκκρεμούσε και πρωτόκολλο κατεδάφισης. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι οι ενέργειες του Δήμου Κασσάνδρας αποτελούν επίδειξη ανοχής σε παράνομες καταστάσεις, καθώς και περαιτέρω επιβράβευσης του παρανομούντα.

Έπειτα από την παρέμβαση του Συνηγόρου απομακρύνθηκαν οι αυθαίρετες κατασκευές (υπόθεση 161327/2013)*.

Αντιστοίχως, ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά σχετικά με τον έλεγχο της διαδικασίας που ακολούθησε το Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο Μαρκόπουλου Μεσο-

γαίας κατά τον διαγωνισμό εκμίσθωσης χώρου για την τοποθέτηση και λειτουργία τροχήλατης καντίνας στον λιμένα Πόρτο Ράφτη στο Αυλάκι, έναντι ποσού 160.000 ευρώ ετησίως. Σε πόρισμα προς τον Υπουργό Εσωτερικών επισήμανε ότι ο δήμος και το Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο έλαβαν υπόψη εγκυκλίου οι οποίες απέκλιναν από τις προβλεπόμενες διατάξεις για τις περιπτώσεις παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού και συστηματικά παρέλειψαν να ενημερώσουν πλήρως τον Συνήγορο για τη διαδικασία έκδοσης της διακήρυξης, την εκπόνη της σύμβασης παραχώρησης χρήσης του χώρου από τον ΕΟΤ και την ΕΤΑΔ, τις αυθαίρετες κατασκευές εντός του χώρου της πλαζ αλλά και της ζώνης αιγιαλού. Παρέλειψαν επίσης να μεριμνήσουν για την ορθή επανάληψη ολόκληρης της διαδικασίας προκήρυξης και παραχώρησης της χρήσης του χώρου. Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αιτικής παρέλειψε, σε βαθμό πειθαρχικού παραπτώματος, να τηρήσει την προβλεπόμενη διαδικασία ελέγχου νομιμότητας της διακήρυξης της δημοπρασίας και της απόφασης/άδειας παραχώρησης χρήσης του χώρου, ως όφειλε, ενώ προέβη σε διακριτική μεταχείριση ως προς άλλες ανάλογες περιπτώσεις ελέγχου νομιμότητας (υπόθεση 166747/2013)*.

Τέλος, σε εξέλιξη βρίσκονται παρεμβάσεις του Συνηγόρου για προβλήματα οριοθέτησης αιγιαλού, παλαιού αιγιαλού και παραλίας στις περιοχές του Δήμου Βόλου, Αγίου Ιωάννη Πηλίου και Αγίου Κωνσταντίνου Φθιώτιδας (υποθέσεις 184564, 187483, 188561/2014) και παραχώρησης της απλής χρήσης αιγιαλού στις περιοχές Πόρτο Ράφτη, Μυτιλήνης, Κέρκυρας και Χαλκιδικής (υποθέσεις 189884, 191373, 192575, 192861/2014).

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία, στον ιστότοπο του Συνηγόρου www.synigoros.gr.

Οι αστερίσκοι [*] μέσα στο κείμενο παραπέμπουν σε κατάλογο συνδέσμων (www.synigoros.gr/?i=stp.el.links2014) όπου μπορείτε να βρείτε σχετικά αναρτημένα έγγραφα.